

UNITAT 11. La narrativa del segle xx

LITERATURA

Activitat 1 (pàgina 300)

a Els personatges femenins de la novel·la representen simbòlicament dos mons: Laura és el símbol de la ciutat de Barcelona, culta i lluminosa; Teresa, la cunyada, simbolitza el medi rural, l'obscurantisme i la repressió. Els adjectius amb què són descrites denoten aquest simbolisme.

Teresa: erecta, tosca, llavis prims i freds, fadrina assenyada. Fa olor de poma.

Laura: sumptuosa, perfumada amb muguet.

b Resposta oberta.

Es tracta de fer la comparació entre la nostra literatura i els temes de la literatura universal per tal de donar a l'alumne una visió més global del fet literari i comprovar que els nous corrents de la novel·la recreen temes universals amb tècniques diferents.

Activitat 2 (pàgina 301)

a • La lletra de convit que el rei Barbut envia a Tombatossals (text 1): *Al molt estrenu, entremetent i magnífic cavalleràs Tombatossals, la majestat d'un rei endreça los seus precs perquè servit sia d'esdevindre la seua senyoria i aquesta cort on hi ha mampreses que entreprendre a hòmens canuts i de paratge i briosos galifants encomanades, i com a tots Vós supereu, ab vivíssim desig vos reclamam Nós. Lo Rei Barbut.*

• La referència a l'orde de Sant Cristófol, com l'orde de la Garrotera.

• La cerimònia d'ordenació de cavaller, quan Tragapinyols s'incorpora a la colla, tot i que s'hi presenta de manera humorística.

b Tota la lletra de convit. Inclosa la *nota bene*: *No vos deixeu als companys magnífics de la colla, als Arrancapins, Cagueme i Bufanúvols, que mester haurem de llurs serveis.*

c • Riquesa lèxica: *Bufanúvols li va aventar dos bufits i Arrancapins dos sacsons.*

• Dialectalismes: *...los seus precs.* L'ús de l'article masculí «lo» es manté viu en el català nord-occidental i, per tant, a les comarques del nord de Castelló. Per a un parlant de la ciutat de Castelló és un element arcaïtzant, però alhora té les connotacions dialectals de la parla de molts pobles veïns.

• Paròdia del llenguatge elevat cavalleresc: *Al molt estrenu, entremetent i magnífic cavalleràs Tombatossals, la majestat d'un rei endreça los seus precs perquè servit sia d'esdevindre la seua senyoria a aquesta cort.*

• Literatura popular: *Dalt d'un pi/hi ha un molí...*

• Llenguatge col·loquial: *Valencià i del bo, del que es guarda en conserva com les llonganisses del frito...*

d —Eh? Què t'ha paregut, Cagueme, la carteta?

—Això quina llengua és? —digué Bufanúvols.

—Valencià i del bo, del que es guarda en conserva com les llonganisses del frito per a dia de batuda.

e Resposta oberta.

Activitat 3 (pàgina 304)

Text 1

- a** Resposta oberta.
- b** Resposta oberta.
- c** Narrador en primera persona que presentarà els fets des del punt de vista del protagonista.
- d** Resposta oberta.
- e** Els mecanismes de referència que permeten la reaparició dels coloms són:
 - el-lipsi nominal de subjecte: el subjecte de: *alçava el cap i estirava el coll, eixamplava les ales, protegia;*
 - pronominalització: *N'hi havia* (de coloms) *que s'estarrufaven de ploma i no es movien, n'hi havia* (de coloms) *que fugien i, neguitosos, esperaven que marxés per tornar al covador;*
 - cohesió lèxica (les parts del cos dels coloms): cap, coll, ales, ploma. Podríem interpretar-ho com a hipònims d'un hiperònim (les parts del cos); camp semàntic: *colom, colomí, gallina, ou, covador, niu...*

Text 2

- a** Un exemple clar de discurs indirecte. Continuen els exemples fins al final del fragment. S'utilitza la tercera persona per a introduir les paraules dels personatges, que es mantenen fidelment, però amb les transformacions exigides per la sintaxi.
- b** Preguntes indirectes: *em va preguntar com estava jo; si volia passar la tarda del diumenge amb ella...*
Característiques lingüístiques d'aquest procediment:
verbs de locució: *em va preguntar, em va dir...*;
conversió de l'enunciat citat en una subordinada substantiva introduïda per un nexa (*que, si* o per un pronom interrogatiu).

Activitat 4 (pàgina 305)

- a** El primer i el tercer paràgraf són narratius, mentre que en el segon paràgraf predomina la descripció.
- b** Resposta oberta.
- c**

Alegres	Tràgics
bella, jardí, primavera, cel, sol, estiu, flors, ocell, voluptuoses, rítmic, harmoniós, congriaven, colom, somrient, reia	indiferència, desventures, destruïen, insectes, devoraven, falcó, destrucció, inevitable, agressor, víctima

Activitat 5 (pàgina 307)

Resposta oberta.

Activitat 6 (pàgina 309)

- **Text 1:** *Doncs, bé:* marcador propi de l'oralitat. *Ell, que m'ix al darrere:* l'emissor s'hi fa present a través de la dixi personal, amb una expressió clarament col·loquial, pròpia de la implicació de les narracions orals; a més, el verb hi apareix en present d'indicatiu, de manera que s'augmenta l'efecte de presència.
- **Text 2:** *Per a què volem repetir...? Però sí: ho repetirem:* ús de la dixi personal. Aquest *nosaltres* provoca l'efecte d'un nosaltres inclusiu: acostava el receptor a la narració, el fa partícip de la tasca creadora, tot i que és evident que l'únic que repetirà la història és l'emissor singular. A més, la pregunta i la resposta ens remeten al dialogisme propi de l'oral: el narrador manté un diàleg amb el seu oïdor/lector.
- **Text 3:** *Com massa sabem:* dixi personal i parèntesi que inclou el receptor amb un nosaltres inclusiu. *Va i li diu:* expressió pròpia de la narració oral.
- **Text 4:** *I què penseu que va veure?* El receptor hi és present a través de la dixi personal (morfema verbal de segona persona del plural) i de la pregunta. De nou, hi trobem el dialogisme propi de l'oral.
- **Text 5:** *Aaaah, aaah!:* onomatopeia pròpia de la narració oral. (*És que li tenien molta enveja...*): apart al lector/oïdor mitjançant un parèntesi explicatiu introduït per un marcador d'oralitat (*És que*).
- **Text 6:** *Sí, de sofre!* Repetició pròpia de la narració oral, per a destacar el fet o contrarestar la possible incredulitat del receptor.
- **Text 7:** *Tuuut!, Cliiinc:* onomatopeies.

Activitat 7 (pàgina 312)

- a Resposta oberta.
- b Podríem determinar com a tema el retrobament de la pròpia identitat per part d'una dona, després d'haver fracassat en l'intent d'aconseguir la felicitat a través del rol tradicional de dona. Hi apareixen diversos subtemes: l'adulteri i la doble moral per a homes i dones; la gelosia com a estratègia per a aconseguir l'interès de la persona estimada; el masclisme de la justícia; el canvi del paper de la dona entre la joventut; el desengany en les relacions amoroses...
- c Resposta oberta.
Però, segurament, tots deuen coincidir a fer la descripció d'una dona tradicional, amb una vida que té com a centre el seu home, sense amics, sense massa il·lusions, que sols concebia la vida depenent del marit i del seu amor. També una dona sense recursos, sense massa cervell ni educació, indefensa davant els recursos del marit. Una dona que amb el pas del temps ha aconseguit trobar-se amb ella mateixa, retrobar la filla i alliberar-se.
- d Català oriental, baleàric.
Trets que l'identifiquen:
 - Article salat: *sa sentència, sa tutela, es càrrec, ses idees.*
 - Lèxic: *nina, homo, cotxo, alcova, qualcú, sebreg.*

Activitat 8 (pàgina 315)

a La presentació dels fets no segueix un ordre lineal. La narració comença per la situació final de la història, però no l'entendrem fins que la narració no ens vaja presentant els fets anteriors. Per tant, tot i tractar-se d'una gran retrospectiva, el lector gaudeix de la sorpresa en la resolució del conflicte.

b Pel que fa a la veu narrativa, el relat utilitza la tercera persona pròpia d'un narrador extern. Tanmateix, la narració està focalitzada internament. La història es conta des del punt de vista del xiquet, una història que per a ell esdevé incomprendible, però que per al lector model és perfectament entenedora. Convé fer el comentari d'aquest apartat alhora que s'estudia la substitució lingüística en la segona meitat del segle xx. Podem ampliar el tema amb altres lectures o cançons (per exemple, l'anàlisi de la cançó «El tio Canya» d'Al Tall).

Es pot fer una reflexió sociolingüística en tractar l'ús del castellà en el conte. Hi apareix el castellà en relació amb el món escolar (*Cuaderno; Juanito jugava en el jardín a coger mariposas. Abia cojido una de color...*), amb l'església i l'ensenyament religiós (*hermanos*), amb el desclassament social (*¿Cómo te llamas, guapo?*) i els canvis provocats en els noms dels xiquets (*Jaime*) i en la manera d'adreçar-se als pares (*papá i mamá*).

Activitat 9 (pàgina 318)

Text	Autor	Títol
1	Isabel-Clara Simó	<i>Júlia</i>
2	Josep Lozano	<i>Crim de Germania</i>
3	Josep Pascual Tirado	<i>Tombatossals</i>
4	Miquel Llor	<i>Laura a la ciutat dels sants</i>
5	Manuel de Pedrolo	<i>Mecanoscrit del segon origen</i>
6	Mercè Rodoreda	<i>La plaça del Diamant</i>
7	Enric Valor	<i>Rondalles valencianes</i>
8	Llorenç Villalonga	<i>Bearn</i>

Activitat 10 (pàgina 326)

<i>Laura a la ciutat dels sants</i> pertany a l'anomenada novel·la psicològica.	V	
<i>Tombatossals</i> és una obra basada en la rondallística popular castellonenca.	V	
L'obra de Mercè Rodoreda es caracteritza per un profund tractament psicològic dels personatges.	V	
<i>La dona forta</i> , de Maria Beneyto, planteja el tema de l'emancipació de la dona.	V	
Manuel de Pedrolo és autor de <i>Cròniques de la veritat oculta</i> .		F
<i>L'hora violeta</i> és una obra escrita per Carme Riera.		F

Activitat 11 (pàgina 326)

- a** Tipus de narrador: un narrador extern descriu el personatge.
Exemples de fragments: *Cal agafar una safata, posar-hi damunt un rectangle de paper fet a mida on diu Hospital La Fe Servei Valencià de Salut com als llençols i als pijames, recollir got, tovallonet i coberts, i després circular a poc a poc en filera davant d'un llarg mostrador i triar...*
- b** A l'hospital La Fe de València. És un macroespai real. Presentació directa, mitjançant descripcions fetes per un narrador extern.
- c** Absència de punts.
Resposta oberta.
- d** Resposta oberta.

Activitat 12 (pàgina 327)

Resposta oberta.

COMENTARI DE TEXT

Comentari 2. Fet d'armes (pàgina 331)

- a** Resposta oberta.
- b** Resposta oberta.
- c** En els contes de *Cròniques de la veritat oculta* apareixen uns fets que estan en oberta contradicció amb les normes més elementals de la lògica i que, en conseqüència, qüestionen el codi de veritats absolutes dins el qual se situen inicialment els personatges. L'eix narratiu d'aquestes històries és precisament el conflicte que es produeix en posar en contacte uns personatges absolutament plans, que es mouen condicionats per un teixit de codis i de normes de comportament, amb uns fets que transgredeixen qualsevol explicació racional de la realitat.
«Fet d'armes» es caracteritza pel fet que el trasbals de la situació inicial es produeix per una deformació exagerada del comportament dels personatges. La distorsió de les relacions lògiques naix de la voluntat dels dos soldats de mantenir la seua condició d'enemics, la qual cosa dona lloc a substituir la batalla per un inofensiu joc de la ratlleta.
- d** Elements que capgiren la realitat:
- *un dia fent guerra [...] sense armes...*;
 - *per allí, la setmana passada hi havia un poble*;
 - *uniforme caducat*;
 - *s'ho juguen a la ratlleta*;
 - *com a recompensa es queda amb la bicicleta*.
- e** El subjecte a qui li passen els esdeveniments principals ocupa el lloc del narrador. És un narrador en primera persona.
- f** Els personatges que apareixen en els contes de Pere Calders responen al tipus d'home urbà, normal i corrent.
El narrador coincideix amb el protagonista, que narra uns fets passats que li han ocorregut. És un personatge familiaritzat amb uns fets extraordinaris que li han ocorregut.
En aquest conte apareixen només dos personatges, els dos soldats, i amb poques descripcions físiques. Són personatges autòmats, esquemàtics.

- g** En els contes de *Cròniques de la veritat oculta*, les històries solen ser atemporals. I en aquest conte les referències espacials i cronològiques són difuses o inexistents. No ens parla de cap poble en concret, ni de cap temps en concret.

Comentari 3. Mirall trencat (pàgina 333)

1. Contextualització del text

Podeu consultar la bibliografia següent:

1. Sobre l'autora

CASTELLET, JOSEP M., «Mercè Rodoreda», dins *Els escenaris de la memòria*. Barcelona: Edicions 62, 1995. Pàgines 29-52.

NADAL, MARTA, *De foc i de seda. Àlbum biogràfic de Mercè Rodoreda*. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda. Edicions 62. Institut d'Estudis Catalans, 2000.

2. Sobre *Mirall trencat*

ARNAU, CARMEN, «El temps i el record a *Mirall trencat*», dins *Els Marges* (febrer, 1976), núm. 6. Pàgines 124-128.

Introducció a la narrativa de M. Rodoreda. El mite de la Infantesa. Barcelona: Edicions 62, 1982.

«Mercè Rodoreda», dins *Història de la Literatura Catalana*. Vol. XI. Barcelona: Ariel, 1988.

BROCH, ALEX, *Mirall trencat*, dins *Lectures de COU 1998-1999*. Barcelona: La Magrana, 1998. Pàgines 253-281.

2. Anàlisi del contingut

- a • Tema:** El senyor Rovira i la seua esposa visiten la joieria Begú per comprar una joia.
- Estructura:** Podem considerar que el text està dividit en tres paràgrafs que corresponen a les tres parts en què s'organitza el contingut.

Un primer paràgraf on ens introdueix el senyor Nicolau, que pertany a un medi benestant, casat amb Teresa, d'origen humil i a la qual vol fer-li un obsequi de valor, una joia.

En el segon paràgraf el matrimoni es dirigeix a la joieria Begú per comprar l'obsequi.

El tercer paràgraf es desenvolupa al despatx del senyor Begú, l'amo de la joieria, que els ensenya les joies perquè en trien una.
- b** La descripció dels personatges és directa, mitjançant descripcions (fetes per un personatge o per un narrador extern) i també indirecta, ja que la deduïm de les informacions que se'ns donen. La caracterització es fa des del punt de vista d'un dels personatges que ens introdueix diferents nivells de subjectivitat.

En la caracterització dels personatges són importants els atributs, és a dir, els objectes i els elements que acompanyen el personatge.

El *senyor Nicolau Rovira* se l'associa a l'armari japonès, per tractar-se d'un personatge de gran cultura i gust exquisit. *És vell, amb problemes de mobilitat, li costa posar-se dret.*

La *senyora Teresa*, a qui li agraden les joies, *és àgil com una daina, jove d'origen baix i molt bella, com una joia* –el títol del capítol té un valor simbòlic. El joier Begú xifra en la força dels ulls el misteri de Teresa.

I el *senyor Begú*, l'amo de la joieria, personatge de qui se'n fa una descripció més completa, és *ben plantat, rosat de pell, cabells arranats i celles espesses... d'ungles impecables, ben tallades, lluents... d'uns cinquanta anys però que n'aparenta quaranta, dret, elegant, vestit fosc ratllat i una perla grisa al mig de la corbata*.

- c** El **temps** de la història no hi és explícit, però s'hi pot deduir a partir de referències textuais –*el senyor Nicolau i la senyora Teresa es desplacen en cotxe de cavalls, el cordó que estira el senyor Begú per avisar els empleats...* – que ens situen a les darreries del segle XIX.

Referent a la **durada**, els esdeveniments se succeeixen en un cert ordre i durant un cert període de temps i mantenen una estructura lineal, ja que hi ha coincidència entre l'ordre dels fets en la història i en el discurs.

Pel que fa a l'**espai**, en la primera part de la novel·la, l'acció se situa a Barcelona, al centre històric. I en aquest fragment, al despatx del senyor Begú.

3. Anàlisi de la forma

- a** Els personatges són descrits fonamentalment amb verbs d'atribut: (*era*) i adjectius (*ben plantat, rosat de pell, elegant...*), alguna comparació (*saltava com una daina* –lleugera–), ús de complements del nom que actuen com a adjectius (*incrustacions de nacre i or, noia d'origen molt baix...*).

Com s'escau en un text narratiu, la majoria de verbs són predicatius i expressen moviment i acció: *havia regalat, baixà del pescant, entraren tots dos a la joieria, estira un cordó...*

Els temps pertanyen majoritàriament a formes del passat que, per evitar la monotonia, l'autora alterna en les seves diverses possibilitats: pretèrit imperfet (*sabia, era, mirava, saltava...*), pretèrit plusquamperfet (*havia regalat, s'havia assegut, se n'hi havia anat...*), pretèrit perfet simple (*aturà, baixà, entraren, trobà...*).

- b** Mitjançant la tercera persona i la utilització de formes verbals de passat s'evoquen esdeveniments, pensaments, fragments de memòria... Sovint, l'autora alterna el recompte de fets, escenaris i accions amb la transcripció de fragments de conversa.

Manté les formes del **narrador omniscient** –tercera persona, verbs en les diferents possibilitats del pretèrit, alternança de verbs perfectius i imperfectius...–, però el text és marcat pel punt de vista del personatge, que selecciona molt la informació.